

Verslag rondetafelbijeenkomsten commissie Klimaatverandering en gezondheid

In mei en juni 2025 zijn twee rondetafelbijeenkomsten gehouden met medewerkers en vrijwilligers van verschillende maatschappelijke organisaties die mensen vertegenwoordigen die een hoger risico lopen op gezondheidseffecten door klimaatverandering (zie onder). Per bijeenkomst namen vier of vijf mensen deel.

Deelnemers rondetafelbijeenkomsten

Naam	Organisatie
Khalid Azougagh	FNV
Anne-Marie Benschop	Nederland Zorgt voor Elkaar (NLZVE)
Marlouce Biemans	Vereniging van Milieuprofessionals (VVM)
Marlies Dijkstra	Woonbond
Habib Elkaddouri	Alliantie Inclusieve Energietransitie
Myrthe Kooijman	CNV jongeren
Erica van Engel	Vrouwen van Nu
Cees van Romburgh	Rode Kruis
André van Veen	Pauluskerk

Doel en opzet

Tijdens deze bijeenkomsten is gesproken over de mogelijke gezondheidseffecten van klimaatverandering (zowel positief als negatief) vanuit het perspectief van deze organisaties. Daarbij konden ook andere klimaatgerelateerde risico's aan bod komen dan de risico's zoals beschreven in Hoofdstuk 2 van het advies. De gesprekken zijn gevoerd aan de hand van acht onderwerpen: temperatuur en hitte, uv-straling, infectieziekten, allergenen, luchtkwaliteit, extreme gebeurtenissen, existentiële dreiging, en overig. Per onderwerp is nagedacht over de vragen: *Welke gezondheidseffecten als gevolg van klimaatverandering zien jullie voor de groep die je vertegenwoordigt? Kun je voorbeelden geven, ervaringen delen?*

Resultaten

In onderstaand overzicht worden de belangrijkste gevolgen en ervaringen beschreven die de deelnemers noemden. Ook worden voorgestelde oplossingen omschreven. Dit overzicht is een samenvatting en omvat daarom niet alles wat is gezegd.

Overzicht van ervaren gevolgen en mogelijke oplossingen

Temperatuur en hitte

Ervaren gevolgen:

- Lekker weer biedt kansen voor meer buitenleven en meer ontmoeting tussen **mensen**. Dergelijke lichte sociale contacten verbeteren de gezondheid.
 - Hittestress zorgt voor verhoogde kans op fouten en ongelukken **op het werk**, zowel bij mensen die binnen als buiten werken.
 - Voor **bewoners** is zonwering en 's nachts veilig luchten het meest effectief. Voor **huurders** is beide vaak niet aanwezig of mogelijk.
 - Versterkende effecten van blootstelling aan hitte zowel **thuis én op werk**.
 - **Daklozen** worden wanhopig tijdens hete, zonnige periodes. Ze kunnen geen kant op (vijandige architectuur, weinig groen), worden weggestuurd bij openbare koele plekken (stations, bibliotheken).
-

-
- **Arbeidsmigranten** zitten in een zeer precare positie. Uit angst voor verlies van baan en woning klagen ze niet en nemen ze geen contact op met de vakbond.
 - **Vrouwen** reageren anders op temperatuur dan **mannen** en maken daarom andere ventilatiekeuzes (ook aandacht voor de overgang nodig).
 - Door hitte sporten **mensen** minder. Dit is op langere termijn een risico voor gezondheid.
 - Oververhitting vormt een risico bij **evenementen** en/of fysieke inspanning
 - Verkoeling vinden (zwembad, strand) is soms te duur voor **grote gezinnen**.
 - Klaslokalen zijn vaak heel warm, waardoor **kinderen/ jongeren** zich minder goed kunnen concentreren. Als het warm is wordt er niet gestudeerd.

Oplossingen:

- Recht op koelte. **Centrale koelplekken** maken voor bewoners, leren van het buitenland. Bijvoorbeeld gymzalen voor noodsituaties. Gemeenschappen zijn goed in het vinden van plekken zoals in moskeeën, kerken of buurthuizen.
- Naast het Nationaal Hitteplan inzet op meer **lokale hitteplannen**.
- Vergroten bewustwording bij mensen die buiten inspannend werk doen en gebruik protocollen, zoals in de bouw conform Nationaal Hitteplan (RIVM). Werkenden moeten zelf veel afwegingen maken over veilig werken (bij weersextremen de weg op, werken in de zon), werkgevers beschermen onvoldoende. De Arbowet is nu heel algemeen over veilige werkomstandigheden. Er staan geen **normen** in voor hitte.
- Jongeren zoeken bij hitte waterplekken op, **schaduwplekken** en **waterpunten** zijn daar nodig, (weinig bewustzijn van alcohol en hitte)
- **Kennis delen bij evenementen**: Er zijn binnen EHBO veldnormen gemaakt voor evenementenzorg. Het Rode Kruis heeft veel geleerd over koelen bij hitteberoerte (symptoomherkenning en behandeling) en past dat toe bij evenementen.

UV-straling

Ervaren gevolgen:

- KWF rapporteert 7.000 gevallen van kanker per jaar door werk, waarvan huidkanker bij **mensen die in de zon werken** een groot aandeel vormt.
- Oudere generatie** heeft weinig aandacht (gehad) voor zonbescherming.

Oplossingen:

- Smeerpalen** zijn goed, maar een druppel op de gloeiende plaat.
 - Aantal **cao's** bevat afspraken over zonbescherming, maar is zeker niet in alle relevante cao's opgenomen.
-

Infectieziekten

Ervaren gevolgen:

- Het onderwerp infectieziekten speelt niet zo bij de organisaties en de groepen die ze vertegenwoordigen.
- Bij **werknemers** (zoals hoveniers, postbezorgers, wegwerkers, boswachters) vormen teken een steeds groter risico.
- Door piekbuien kan rioolwater **in woningen** naar boven komen met als gevolg allerlei bacteriën in huis en een onbewoonbare woning.
- Door opwarming van het zeewater kunnen andere kwalensoorten hier in toekomst voorkomen; dit is een gevaar voor **zwemmers**.
- Infectieziekten kunnen door **reizigers** in land van herkomst of tijdens vakantie worden meegenomen.

Oplossingen:

- Lessen trekken uit de covid periode, zoals **communicatie in de eigen taal** en **uit de vertrouwde gemeenschap**, of aanstellen van **lokale coördinatoren** die samenwerken met professionals (zoals huisartsen).
 - Horren in de **bouwregels** (voor renovatie en nieuwbouw).
 - Vergroten **bewustwording** over gevaren van blauwalg, botulisme, ziekte van Lyme.
-

Allergenen

Ervaren gevolgen:

- **Mensen die buiten werken** hebben er meer last van.
 - **Daklozen** worden elk dag blootgesteld aan allergenen, maar ze hebben wel grotere problemen.
-

Luchtkwaliteit

Ervaren gevolgen:

- De **energietransitie** is positief voor de luchtkwaliteit.
- **Huurders** hebben vooral problemen met schimmel in woning.
- Aanpakken van schimmel met chemische middelen kan voor allergische reacties zorgen, bijvoorbeeld bij **vrouwen die de woning poetsen of in de schoonmaak werken**.
- Vervangende **woonruimte** vanwege schimmel in de woning is vanwege de wooncrisis vaak niet beschikbaar in eigen dorp of wijk.

Oplossingen:

- Verhuurders leggen bij schimmel de verantwoordelijkheid vaak bij huurders: ze moeten beter ventileren, terwijl oorzaak vaak **bouwtechnisch** is.
 - Ventileren is wel goed voor de luchtkwaliteit in huis: dat kan al **aan kinderen worden aangeleerd**.
-

Extreme gebeurtenissen

Ervaren gevolgen:

- Op overstromingen lijkt goed te worden gereageerd: **Waterschappen** zijn proactief en overstromingen in Zuid-Limburg werden bijvoorbeeld voor **huurders** goed opgepakt.
 - Water vasthouden heeft ook positieve gevolgen: **meer groen, recreatieplekken**.
 - **Werknemers** lopen extra risico door harde wind of onweer (bijvoorbeeld voor steigerwerk, dakdekkers, (vrachtwagen)chauffeurs).
 - Inkomstenderving bij **boeren** wanneer oogsten mislukken levert stress op.
 - Ook extreme kou vormt risico voor **werknemers**.
 - Extreme gebeurtenissen bij **familie in het buitenland** (zoals in Suriname of Marokko, of overwinterraars in Spanje) leidt tot stress bij mensen in Nederland.
-

Oplossingen:

- Werkgevers leggen de **risico-inschatting** bij werknemers neer: zij moeten zelf beslissen om bijvoorbeeld de weg op te gaan. Deze beslissing zou werkgevers moeten liggen.
- **Gebiedsgesprekken**. Bijvoorbeeld met burgers, boeren, waterschap: Wat als de regenbom uit Limburg hier zou vallen?
- **Nachtopvang** is alleen open bij extreme vorst en kou, maar zou meer open moeten zijn want ook vochtige en hete periodes zijn problematisch.
- **Informatieborden** voor toeristen bij strandopgang met het telefoonnummer van de reddingsbrigade en informatie over golfstroming.

Existentiële dreiging

Ervaren gevolgen:

- Bewustwording negatieve gevolgen van klimaatverandering door **familie in het buitenland**. Droogte in Marokko wordt ook hier gevoeld.
- **Jongeren** willen niet alles weten. Er is zoveel in de wereld gaande. Ze gaan struisvogelen, worden apathisch. Het is onrechtvaardig dat problemen in het verleden niet opgelost zijn en nu steeds groter worden.
- Dat andere **milieuprofessionals** de hoop opgeven heeft grote impact. Schatting dat 20-30% de hoop heeft verloren, zeker in internationale setting.
- Klimaatdreiging speelt misschien onbewust bij **huurders**: er is veel frustratie over ongelijkheid. Rijken kunnen maatregelen betalen of even op vakantie om hitte te ontvluchten.
- **Desinformatie en complotdenken** zijn gevolgen van existentiële dreiging. Dat leidt weer tot polarisatie.

Oplossingen:

- Een **andere soort economie** (zoals Donuteconomie), weg van geld verdienen als doel.
- De overheid moet een **positieve toekomstvisie** formuleren. Met handelingsperspectief voor burgers.
- **Dialoog** is belangrijk, ook voor mensen die bang worden.
- Om desinformatie/complottheorieën tegen te gaan **aansluiten bij de belevingswereld van mensen**. Religie biedt bijvoorbeeld intrinsieke overtuigingen over de omgang met het milieu en de aarde. Sommige groepen zijn alleen bereikbaar via eigen gemeenschap.

o o o

Overig

Ervaren gevolgen:

- Er is frustratie en boosheid bij **huurders** over verhuurders die problemen niet aanpakken. Dit levert een gevoel van onmacht en stress op.
- Gevolgen voor **dieren** en **natuur** zijn ook belangrijk.

Oplossingen:

- **Meer gemeenschapszin** zorgt ervoor dat mensen naar elkaar omkijken. Positief voor alle gezondheidseffecten.
 - **Faciliteer bewonersinitiatieven** vanuit de overheid, zij kunnen helpen met weerbaarheid en informele zorg. Belemmering: geen geld voor uitvoering van plannen.
 - Pas op met betutteling en imperatieven ('u moet dit').
 - **Citizen science** als manier om bewustwording te creëren en voor bewoners om zelf invloed te hebben.
-